

Grzegorz Nieć

*Institut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa
Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie*

NAD NAJNOWSZYM TOMEM *BIBLIOGRAFII POLSKIEJ XIX STULECIA ESTREICHERA*

[rec. Karol Estreicher, *Bibliografia polska XIX stulecia*, t. 18: *Kor. – Koskowski*, redakcja tomu Stanisław Siess-Krzyszkowski, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Wydanie II, Kraków 2012, 239 s.]

Byłoby truizmem przypominać na wstępie, że *Bibliografia Estreichera* to dzieło szczególne, wyjątkowe, kluczowe dla rozwoju polskiej nauki, humanistyki. Byłoby truizmem, gdyby nie wyjątkowo dynamicznie zmieniająca się wokół nas rzeczywistość, nie tylko technologiczna. Nikt chyba bardziej niż bibliotekarze i nauczyciele, zwłaszcza akademicy, nie dostrzega tak wyraźnie zachodzących zmian w zakresie kompetencji kolejnych pokoleń studentów, przewijających się przez sale wykładowe i czytelnie bibliotek. I chodzi tu zarówno o podstawowe umiejętności warsztatowe, obejmujące także sprawność poruszania się w katalogach i bibliografiach, ale również posiadany kapitał kulturowy i wreszcie stosunek do kanonu kulturowego, jego znajomość. Toteż przy każdej nadarzającej się okazji warto i trzeba przypominać, pewne – zdawać by się mogło – podstawowe, elementarne wiadomości nań się składające.

Idea drugiego, scalonego, poprawionego i uzupełnionego wydania *Bibliografii polskiej XIX stulecia* narodziła się po drugiej wojnie światowej; Karol Estreicher (jun.) jej koncepcje przedstawił w 1952 r., a pierwszy tom nowej edycji ukazał się w 1959 r. Była to najbardziej skomplikowana część tego wydawnictwa, złożona z trzech zestawień alfabetycznych i wielu dodatków, co poważnie utrudnia korzystanie z niej. Sama metoda w nowej edycji nie uległa zmianie, natomiast na nowo uporządkowano, przejrzano, poprawiono i uzupełniono materiał z poprzedniej, zawarty w kolejnych tomach i dodatkach, włączając nowe, zgromadzone przez lata dane; wszystko zaś scalono w jednym układzie alfabetycznym.

Podczas kolejnych lat pracy nad *Bibliografią...* poszerzano stale obszar kwerendy. Objęto nią druki obce wydane na terenie Polski, jak również szerzej potraktowano polskie wydane za granicą; większą też uwagę zwrócono na druki ulotne. Modyfikacji uległ również aparat, wzbogacono odsyłacze, uszczegółowiono opisy, dokładniej potraktowano czasopisma, których zawartość starannie się rozpisuje; zwrócono również bacniejszą uwagę na lokalizację konkretnych egzemplarzy. Drugie wydanie *Bibliografii...* jest pięciokrotnie obszerniejsze od pierwszego i w gruncie

rzeczy, jest po prostu „(...) dziełem nowym, opartym na zrębie pierwszego wydania” (J. Korpała). Kolejne tomy wychodziły względnie systematycznie, co 2-5 lat do 1979 r. (t. XII); następne cztery ukazały się już po kilkuletniej przerwie w 1987 r. (t. XIII i XIV) i w 1991 r. (t. XV i XVI). Już w nowym stuleciu ukazały się tomy XVII (2000) i właśnie XVIII (2012). Przez cały ten czas jednak działał Zakład Bibliografii Polskiej im. K. Estreichera, przekształcony w 2007 r. w Centrum Badawcze Bibliografii Estreicherów przy Uniwersytecie Jagiellońskim, gromadząc i opracowując dane do kolejnych tomów. Pracami zespołu kierował do 1976 r. prof. Karol Estreicher (jun.), po jego przejściu na emeryturę – prof. Andrzej Borowski, a od 2003 r. po dziś dzień prof. Wacław Walecki.

Od ćwierćwiecza *Bibliografia...*, choć wierna idei i metodzie założyciela, powstaje w zupełnie nowej rzeczywistości politycznej i technologicznej. Rzeczywistość polityczna uległa zmianie nie po raz pierwszy; inicjatywa narodziła się wszak w epoce zaborów, przez Europę przetoczyły się w międzyczasie dwie wojny światowe, dwukrotnie też z tych zawieruch wyłoniła się Polska, za każdym razem odmieniana, nie tylko pod względem kształtu terytorialnego. Wydarzenia te miały poważny wpływ na materiał badawczy, możliwości korzystania z niego. Wiele zbiorów uległo zniszczeniu lub też przez dziesięciolecia dostęp do nich był niemożliwy, bądź poważnie utrudniony. Wszystko to, rzecz jasna, nie pozostawało bez wpływu na jakość i przede wszystkim tempo prac. Po 1989 r. otworzyły się szerzej dla polskich badaczy zbiory na Wschodzie, w Rosji i w innych państwach powstałych po rozpadzie ZSRR; znikły również – czasami przecież dotkliwe – ograniczenia cenzuralne.

Współczesna rzeczywistość technologiczna to, przede wszystkim, Internet, który otworzył przed bibliografami nowe obszary działania, na niespotykaną do tej pory skalę. Nowe technologie pozwalają im dotrzeć zza krakowskiego biurka do zbiorów znajdujących się w najdalej położonych zakątkach świata, ale również ułatwiają i poszerzają znacznie recepcję ich dorobku. Obserwujemy przecież od kilkunastu już lat rozwój wersji elektronicznej *Bibliografii...* Kierujący Centrum Badawczym Bibliografii Estreicherów od 2003 roku, prof. Wacław Walecki zgromadził wokół siebie grono młodych, kompetentnych bibliografów, aktywnych również na gruncie naukowym – publikujących, uczestniczących w licznych konferencjach i innych przedsięwzięciach. Udało się również wzmocnić i poszerzyć kontakty zagraniczne na Wschodzie (Kijów, Lwów, Charków, Odessa, Mińsk, Brześć, Wilno, Grodno, Moskwa), jak i na Zachodzie (Paryż, Londyn, Niemcy). Współpraca z tymi ośrodkami nie ogranicza się wyłącznie do kwerend, ale obejmuje szersze projekty badawcze i edytorskie. Internet, a równocześnie intensywne kontakty z bibliotekami zagranicznymi, pozwalają, dotrzeć do wielu, nieznanych i rzadkich egzemplarzy, przechowywanych poza Polską.

Tom XVIII, opracowany pod redakcją Stanisława Siess-Krzyszczkowskiego, zawiera m.in. hasła dotyczące ważnego i długo ukazującego się czasopisma „Korespondent Handlowy, Przemysłowy i Rolniczy” (1841–1900); katalogi wydawnicze i składowe Kornów z Wrocławia; pisma ks. Jana Ignacego Korytkowskiego (1824–1888) – autora m.in. *Katalogu Arcybiskupów Gnieźnieńskich*; Juliana Kor-

saka (1807–1855) – zapomnianego poety romantycznego, przyjaciela Adama Mickiewicza; Józefa Korzeniowskiego (1797–1863) – jednego z najwybitniejszych powieściopisarzy polskich pierwszej połowy XIX w. (s. 121-144), autora *Spekulanta* (1845) i *Kolokacji* (1846); Wincentego Kosiakiewicza (1863–1918) – mało dziś pamiętanego, ale popularnego swego czasu i mającego swoje miejsce w historii literatury polskiej, prozaika, dziennikarza; Tadeusza Korzona (1839–1918) – znanego historyka, autora m.in. monumentalnego dzieła *Wewnętrzne dzieje Polski za Stanisława Augusta 1764–1794* (1882–1886). Ponadto znajdziemy tutaj odsyłacze do druków traktujących o kościołach, jak i wykaz wydawnictw autorstwa Tadeusza Kościuszki i jego dotyczących. Jak widać, tom to ciekawy, wart uważnego przejrzania.

Jak nadmienilem, *Bibliografia...* powstaje w całkiem nowej sytuacji technologicznej – Internet, cyfryzacja itd. Wiele instytucji bibliograficznych, informacyjnych zarzuciło wydawanie wersji papierowych swoich opracowań, poprzestając na elektronicznej, choć wiele przemawia za tym, że nie jest to do końca przemyślane postępowanie, zwłaszcza gdy mamy do czynienia z pracami, które służyć mają kolejnym pokoleniom. Dobrze się więc stało, że realizowany w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki projekt – „Bibliografia Estreichera. Etap I: ukończenie serii III (staropolskiej), kontynuacja reedycji serii I (XIX w.)”, oprócz rozwoju Systemu Elektronicznej Bazy Bibliografii Estreichera przewiduje również druk kolejnych tomów tego wydawnictwa. Praktyka pokazuje, że nie jest to pozbawione sensu, technologia zaś pozwala dzisiaj w każdej chwili powielić żadaną liczbę egzemplarzy.

